

vesti što je učinio u svezi s primjedbama Kongregacije na prošli izvještaj i opravdati se zašto nešto nije učinio.

Budući da je beogradski biskup Matej Benlić apostolski administrator biskupija u južnoj Ugarskoj, koje su bile pod osmanskom vlašću, s rezdencijom u Velikoj, uvršteni su i njegovi izvještaji o stanju u Beogradskoj biskupiji. Priređivači također donose i izvještaje dakovačko-srijemskih biskupa Mandića, Raffaya i Strossmayera.

U drugom poglavlju objavljene su breve (jedna vrsta papinskih isprava) koje se odnose na imenovanje beogradskog biskupa i administratora Luke Natalija. Ovi su dokumenti važni jer oslikavaju opće prilike u ovim krajevima neposredno nakon oslobođenja od osmanske vlasti.

Na kraju priređivači donose "Popis objavljenih dokumenata" (509.-514.), "Kazalo osoba (516.-530.), i mjesta" (531.-545.) te "In memoriam Iliji Martinoviću" (547.), drugom priređivaču.

Priređivači su se, pripremajući arhivsko gradivo za tisak, držali pravila koja su primijenjena u objavljenim publikacijama, nastojali da dokumenti budu "što vjerodostojniji i za istraživače tim pouzdaniji". Kratice su razrješavali bez oznaka za kratice, kako je to primijenjeno u drugim izdanjima arhivskog gradiva (npr. Codex diplomaticus, Acta comitialia, Zaključci Hrvatskog sabora, Hrvatske kraljevske konferencije, Povijesni spomenici grada Zagreba, Povijesni spomenici grada Varaždina i dr.). Također su označili trima točkama oštećena i nečitka mjesta u dokumentima, odnosno mjesta koja nisu uspjeli pročitati. Dokumenti su popraćeni registama.

Transkripciju dokumenata obavili su na fotokopijama, a ne na originalima zbog nemogućnosti dugotrajnog boravka u vatikanskim arhivima.

Ova je knjiga dokumenata vrlo značajan doprinos proučavanju povijesti Slavonije u 17. i 18. st., posebno izvještaji biskupa.

Milan Vrbanus

Josip BARBARIĆ - fra Miljenko HOLZLEITNER, *Pisma fra Luke Ibrišimovića zagrebačkim biskupima (1672.-1697.)*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2000., 364 str.

Knjiga pisama fra Luke Ibrišimovića zagrebačkim biskupima šesto je djelo objavljeno u sklopu Biblioteke Posegane, a u pripremi se nalazi još jedno djelo o fra Luki i njegovom dobu. Time će barem djelomično biti popunjena praznina od gotovo stotinu godina kako je izdano neko opsežnije djelo o najpoznatijem slavonskom franjevcu.¹ Požežani su njemu u čast 1998. godinu nazvali Lukinom godinom.

Zajedničkim radom J. Barbarića i fra M. Holtzleitnera sabrano je i prevedeno s latinskog jezika 79 pisama upućenih trojici zagrebačkih biskupa (Martinu Borkoviću, Aleksandaru Ignaciju Mikuliću i Stjepanu Selišćeviću) između 1672. i 1697. godine. Fra Holzleitner je pronašao Ibrišimovićeva pisma u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu, te u pismohrani Franjevačkog samostana u Požegi, fotokopirao ih i transkribirao, dok je J. Barbarić načinio

¹ Radoslav se Lopašić bavio fra Lukom krajem 19. i početkom 20. st. kada su nastala dva nezaobilazna djela za proučavanje Ibrišimovićeva doba. Vidi: R. Lopašić, *Dva hrvatska junaka - Marko Mešić i Luka Ibrišimović* (Zagreb, 1888.), te Lopašić, "Slavonski spomenici za XVII. vjek. Pisma iz Slavonije u XVII. vijeku (1633-1709.)", *Starine JAZU*, XXX, (1902.).

redakciju latinskog teksta i preveo ga. Osim spomenutog, dodatno je istraživao u Nadbiskupskom arhivu i Arhivu HAZU u Zagrebu kako bi našao pisma drugih korespondenata u kojima se spominje fra Luka ili se odnose na njega.

Uvodnu studiju naslovljenu *Luka Ibrišimović i crkvene prilike u Slavoniji i Podunavlju potkraj 17. st.* (XIX.-XXXVIII. str.) napisao je Franjo Emanuel Hoško, a prema istaknutim podnaslovima (ukupno ih je pet) može se vrlo lako pratiti sadržaj. S obzirom na to navest ću samo naslove: "Uspostava biskupske vlasti zagrebačkih biskupa u turskoj Slavoniji", "Nastojanja bosanskog biskupa Nikole Ogramića da proširi biskupsku vlast u Slavoniji", "Osporavatelj uspostavljenih crkvenih odnosa Luka Marunčić", "Zadržavanje beogradskog biskupa Mateja Brnjakovića u Slavoniji", te "Opiranja Ibrišimoviću sa strane Jaharića, Radnića i Stanića". No, iako je fra Luka središnja nit studije, on ipak ne zauzima glavnu ulogu, već su podrobno opisani događaji u Slavoniji uz prikazivanje uloge i udjela Luke Ibrišimovića u svima njima. Spominjanje pojedinih povijesnih ličnosti popraćeno je bilješkama s iscrpnim obavijestima o njihovom životu i radu, pa se na taj način oblikuje plastična slika o ljudima i zbivanjima 17. st.

Glavninu knjige čine "Pisma fra Luke Ibrišimovića zagrebačkim biskupima" (2.-237.). Od ukupno 79 pisama, 46 ih je upućeno Martinu Borkoviću (biskupovao od 1667. do 1687. god.), 22 Aleksandaru Mikuliću (1688.-1694.), te deset poslanih Stjepanu Seliščeviću (1694.-1703.). Vrijednost ovom dijelu knjige daje paralelnost latinskog teksta i hrvatskog prijevoda, pa se vrlo lako može usporediti prijevod s latinskom transkripcijom. Isto tako posebno je naglasiti da je riječ o prvom prijevodu pisama fra Luke Ibrišimovića uopće, pa se na taj način mogu i oni manje vješti latinskomu jeziku uputiti u svijet Luke Ibrišimovića.

Poglavlje "Pisma i zapisi o fra Luki Ibrišimoviću" (239.-309.) sastoji se od 15 pisama koje je potpisao i fra Luka uz ostale franjevce (npr. kada franjevci iz samostana u Velikoj mole zagrebačkog biskupa da pomogne Mateju Benliću, ondašnjem apostolskom vikaru za Slavoniju) ili pak pismo koje je fra Francisco Maria iz Bologne uputio fra Luki. Isto tako, tu je i pismo fra Ilije iz Modriče u kojemu javlja đakovačkom biskupu o posljednjim trenucima Ibrišimovićeve života. U ovom je poglavlju obuhvaćeno znatno šire vremensko razdoblje nego u prethodnomu, obzirom da započinje 1658. god., a obuhvaćena je i godina poslije fra Lukine smrti.

Posljednje poglavlje "Pabirci o fra Luki Ibrišimoviću u pismohrani Franjevačkog samostana u Požezi" (312.-327.) obuhvaća samo pet kraćih isječaka iz opsežnijih dokumenata. A na kraju se knjige nalazi "Objašnjenje manje poznatih riječi, pojmova i institucija", te "Kazalo osoba" i "Kazalo mjesta" kojima se omogućuje lakše snalaženje u objavljenoj građi.

Hrvatskoj je historiografiji uistinu nedostajala knjiga poput ove, knjiga koja će uz objavljenu građu donijeti i prijevod, te na taj način olakšati posao svima onima koji se bave poviješću Slavonije ili ih povijest samo zanima. Upravo stoga, ovoj je knjizi osiguran širok krug korisnika, te će poslužiti kao poticaj brojnim istraživanjima slavonske povijesti u doba fra Luke Ibrišimovića.

Vijoleta Herman